

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary Report)

โครงการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)

กันยายน ๒๕๖๕

มหาวิทยาลัยมหิดล

บริษัท ยูไนเต็ด
แอนนาลิสต์ แอนด์
เอนจิเนียริ่ง
คอนซัลแตนท์ จำกัด

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	ก
สารบัญรูปภาพ	ข
สารบัญตาราง	ข
๑ ความเป็นมาของโครงการ	๑
๒ กรอบแนวคิดการดำเนินงาน	๒
๓ ผลการดำเนินงาน	๓
๓.๑ การทบทวนและประเมินผลการขับเคลื่อน SEA ของไทย	๓
๓.๒ การจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง	๕
๓.๓ การจัดทำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่	๑๐
๓.๔ การพัฒนาเว็บไซต์	๑๒
๓.๕ การจัดสัมมนาและการจัดทำวีดิทัศน์	๑๔
๓.๖ การอบรมด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้วย SEA	๑๗
๔ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๑๘
๔.๑ บทสรุป	๑๘
๔.๒ ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์	๒๐
บรรณานุกรม	

สารบัญญรูปภาพ

	หน้า	
รูปที่ ๒-๑	กรอบแนวคิดการดำเนินงานของโครงการฯ	๒
รูปที่ ๓.๔	ช่องทางการสื่อสารสาธารณะต่าง ๆ	๑๓
รูปที่ ๓.๕-๑	ตัวอย่างวิดิทัศน์ ตอนที่ ๑ “การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย”	๑๖
รูปที่ ๓.๕-๒	ตัวอย่างวิดิทัศน์ ตอนที่ ๒ “คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่”	๑๗

สารบัญญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ ๓.๒-๑	ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และตัวชี้วัด	๗
ตารางที่ ๓.๒-๒	ผลการวิเคราะห์ผลกระทบทางเลือกด้วยเมตริกซ์	๙
ตารางที่ ๔.๑	ความสัมพันธ์ของกิจกรรมของโครงการ และภารกิจด้าน SEA ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	๑๙

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร

(Executive Summary Report)

๑. ความเป็นมาของโครงการ

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อใช้สนับสนุนกระบวนการตัดสินใจในการวางแผน โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) โดยมีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาและขับเคลื่อน SEA ของประเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน การจัดทำแนวทาง SEA รวมถึงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและผลักดันกลไกการขับเคลื่อน SEA ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยได้ดำเนินงานต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๖๕ นี้ ซึ่ง สศช. ได้ดำเนินโครงการขับเคลื่อนฯ เพื่อสืบต่อความมุ่งหมายของศาสตร์ SEA อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป ทั้งนี้ ในการดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๖๔ ถึง กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ มีวัตถุประสงค์หลักของโครงการ คือ

๑) เพื่อทบทวนและประเมินผลการขับเคลื่อน SEA ของไทยและการฝึกอบรม SEA ในช่วงที่ผ่านมา ตลอดจนวิเคราะห์การดำเนินการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA Guideline) ของประเทศไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓) รวมทั้งศึกษาทบทวนการจัดทำ SEA กับแผนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นาร่อง อาทิ แผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ แผนพัฒนาจังหวัด

๒) เพื่อจัดทำ SEA ในพื้นที่นาร่อง ต่อจากโครงการขับเคลื่อนฯ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ที่ได้ดำเนินการไว้จนถึงขั้นตอนการกำหนดขอบเขต (Scoping) ให้แล้วเสร็จกระบวนการ SEA และจัดทำรายงานเพื่อนำมาปรับปรุงแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

๓) เพื่อจัดทำคู่มือ SEA เชิงประยุกต์ในรายสาขาหรือเชิงพื้นที่ เพื่อประกอบการจัดทำ SEA ของหน่วยงานวางแผนที่ถูกกำหนดให้ต้องจัดทำ SEA ให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนเพื่อฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถนำคู่มือ SEA ไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

๔) เพื่อพัฒนาเว็บไซต์ SEA ของ สศช. ให้มีความสมบูรณ์และมีความเป็นอัจฉริยะ เชื่อมต่อกับช่องทางการสื่อสารสาธารณะอื่น ๆ เช่น Line Facebook YouTube เป็นต้น รวมถึงเพิ่มรูปแบบการสื่อสารสองทาง (Interactive) เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการจัดทำ SEA ของประเทศ เป็นช่องทางการสื่อสารสาธารณะ และรองรับกลไกการขับเคลื่อน SEA ภายใต้ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ.

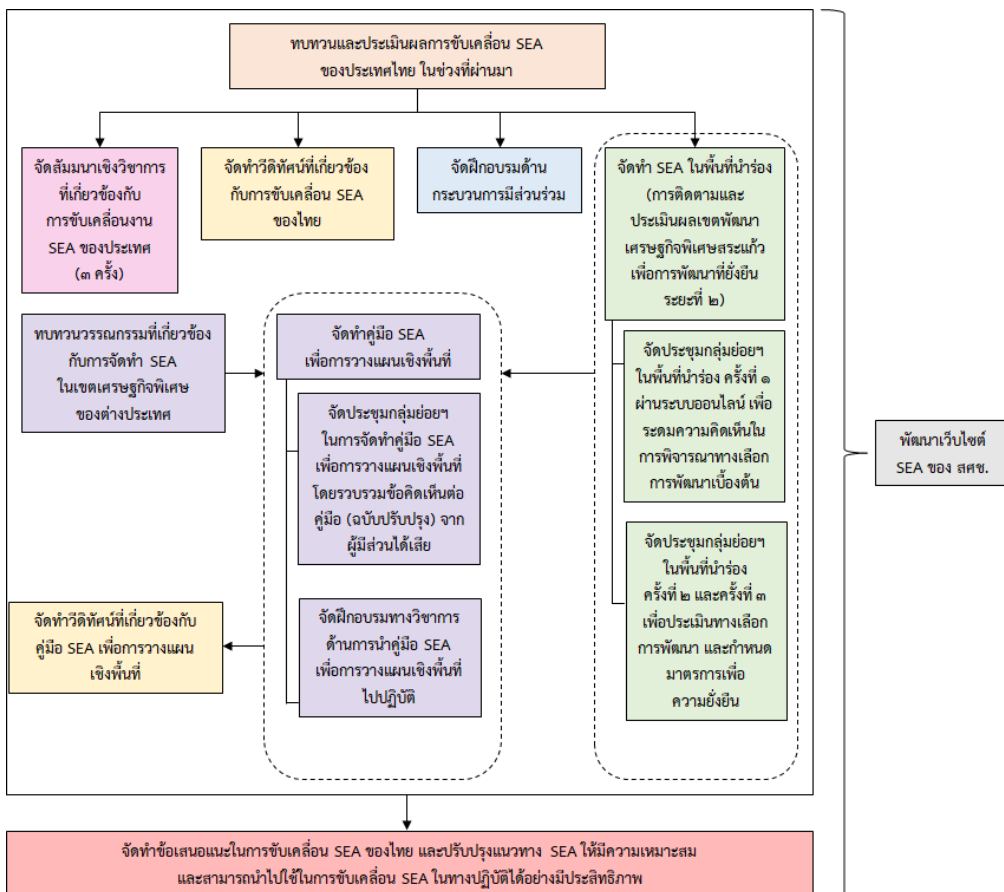
๕) เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA และกลไกการขับเคลื่อนงาน SEA ตลอดจนมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดอบรมและสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ และการจัดทำวิดิทัศน์

๖) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทยและปรับปรุงแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) ให้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อน SEA ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น สศช. จึงได้กำหนดกิจกรรมดำเนินการภายใต้โครงการนี้ไว้ประกอบด้วย (๑) ทบทวนและประเมินผลการขับเคลื่อน SEA ของไทยและการฝึกอบรม SEA ตลอดจนวิเคราะห์การดำเนินการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (๒) จัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่องให้แล้วเสร็จ กระบวนการ (๓) จัดทำคู่มือ SEA เชิงประยุกต์ จำนวน ๑ สาขาหรือพื้นที่ (๔) พัฒนาเว็บไซต์ SEA ของ สศช. ให้มีความสมบูรณ์และมีความเป็นอัจฉริยะ (๕) จัดอบรมและสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ และ (๖) จัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทยและปรับปรุงแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔)

๒. กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดการดำเนินงานได้กำหนดให้สอดคล้องและครอบคลุมตามขอบเขตการศึกษา (TOR) โดยแยกออกเป็นรายการกิจกรรม ตามขอบเขตและวิธีการศึกษา (TOR ข้อ ๕) แสดงดังรูปที่ ๒-๑

รูปที่ ๒-๑ กรอบแนวคิดการดำเนินงานของโครงการฯ

๓. ผลการดำเนินงาน

๓.๑ การทบทวนและประเมินผลการขับเคลื่อน SEA ของไทย

๓.๑.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อทบทวนและประเมินผลการขับเคลื่อน SEA ของไทยและการฝึกอบรม SEA ในช่วงที่ผ่านมา ตลอดจนวิเคราะห์การดำเนินการจัดทำ SEA ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามแนวทาง SEA ของประเทศไทย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓ก) ซึ่งประกอบไปด้วยการทบทวนและประเมินผลการขับเคลื่อน SEA ของไทย ผ่าน ๔ ภารกิจหลัก ที่ดำเนินการขับเคลื่อนโดย สศช. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ๑) การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดทำคู่มือ SEA ฉบับประชาชน วิทยุทัศน์ และเว็บไซต์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ๒) การพัฒนาแนวทาง SEA ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ได้นำแนวทาง SEA ไปใช้แล้ว ๓) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการให้กับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีภารกิจในการจัดทำแผนและผู้บริหารระดับสูง โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้าน SEA และ ๔) การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA เพื่อสนับสนุนหน่วยงานเจ้าของแผน โดยมีการจัดทำร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. เพื่อเป็นกรอบและแนวทางให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ

๓.๑.๒ วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานนั้นจะมีความสอดคล้องกับ ๔ ภารกิจหลัก โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ประกอบด้วย

๑) การทบทวนผลการขับเคลื่อน SEA ของไทย การทบทวนสื่อที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง (คู่มือ SEA ฉบับประชาชน วิทยุทัศน์ และช่องทางการสื่อสารสาธารณะเว็บไซต์ SEA) การตรวจสอบคุณภาพโครงการ SEA ที่ได้ดำเนินการผ่านมาจำนวนทั้งสิ้น ๗ โครงการ โดยได้ใช้บัญชีรายการควบคุมคุณภาพของการจัดทำ SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓ก) นอกจากนี้ได้ทำการทบทวนหลักสูตรของการจัดฝึกอบรมทางวิชาการด้าน SEA ที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการขับเคลื่อนฯ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๓ รวมไปถึงการทบทวนกลไกการขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ ได้แก่ การขับเคลื่อนโดยวุฒิสภา คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. และการขับเคลื่อนกลไกต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนหน่วยงานเจ้าของแผน

๒) การประเมินผลการขับเคลื่อน SEA ของไทย ได้แก่ การประเมินความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของสาธารณชนจากการศึกษาและรับชมสื่อที่จัดทำสำหรับประชาชนทั่วไป และสำหรับหน่วยงานเจ้าของแผน ผ่านแบบประเมินความรู้ความเข้าใจออนไลน์ ทั้งนี้ สาธารณชนที่เข้าร่วมการประเมินนี้ประกอบด้วย ประชาชน จำนวน ๘๕ คน จาก ๖ ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้) โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/ พนักงานราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ๒๘ คน รองลงมาเป็นนักศึกษา ๒๓ คน พนักงานเอกชน ๘ คน และอาชีพอื่น ๆ ๒๖ คน ในส่วนของสาธารณชนที่เป็นหน่วยงานเจ้าของแผน ประกอบด้วยผู้ตอบแบบประเมินจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ๘ คน กรมทรัพยากรธรณี ๒ คน กรมโยธาธิการและผังเมือง ๔ คน กรมอุตุนิยมวิทยา

พื้นฐานและการเหมืองแร่ ๔ คน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ๘ คน กระทรวงอุตสาหกรรม ๔ คน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ๒ คน สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ๖ คน สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร ๖ คน และสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน ๑ คน รวมทั้งสิ้น ๔๕ คน

การประเมินผลที่ได้จากการนำแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๑; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓ก) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เนื่องจากเป็นหน่วยงานเจ้าของแผนที่ได้นำแนวทาง SEA จาก สศช. ไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานจัดทำ SEA ในระดับโครงการมากที่สุด ซึ่งถือว่ามีประสบการณ์ในการใช้แนวทางดังกล่าว และสามารถเป็นตัวแทนของหน่วยงานเจ้าของแผนที่เคยมีการจัดทำโครงการศึกษา SEA ดังนั้น ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะจาก สทนช. สามารถนำมาวิเคราะห์พัฒนาเป็นแนวทางการปรับปรุงแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) อีกทั้งที่ปรึกษาายังดำเนินการประเมินศักยภาพบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมทางวิชาการร่วมกับ สศช. ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๓ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก อ้างอิง ๓ คำถาม ได้แก่ (๑) ท่านได้นำความรู้จากการอบรมในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนหรือไม่ หากใช่ อยู่ในบทบาทใด (๒) ท่านคิดว่าการจัดอบรมที่ผ่านมา สามารถส่งเสริมศักยภาพในการจัดทำ SEA ได้หรือไม่ ในกรณีที่ท่านจะต้องจัดทำ SEA และ (๓) กระบวนการใดใน SEA ควรมีการจัดอบรมเพิ่มเติม เพื่อให้ท่านดำเนินการ SEA ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๓.๑.๓ ผลสัมฤทธิ์

๑) สรุปผลการประเมิน

จากการประเมินความรู้ความเข้าใจของสาธารณชนผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ SEA ผ่านการจัดทำสื่อที่เกี่ยวข้องกับ SEA พบว่า หลังจากได้รับชมสื่อทั้ง ๓ ประเภท ได้แก่ คู่มือ SEA ฉบับประชาชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓ข) วิดิทัศน์ชื่อตอน “SEA ฉบับประชาชน” และ เว็บไซต์ในส่วนของหมวดคำถามที่พบบ่อย ผู้ประเมินมีความรู้ความเข้าใจระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย ๖๘.๒๗ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยเว็บไซต์ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระดับดีมาก ได้ประสิทธิผลสูงที่สุด (ร้อยละ ๗๘.๘๒) รองลงมาคือคู่มือ SEA ฉบับประชาชน (ร้อยละ ๖๕.๐๐) และวิดิทัศน์ (ร้อยละ ๖๑.๐๐) ตามลำดับ

หลังจากรับชมวิดิทัศน์ที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น ๔ ตอน ได้แก่ “ตอนที่ ๑ SEA คืออะไร (What is SEA?)” “ตอนที่ ๒ กระบวนการจัดทำ SEA (The SEA Processes)” “ตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วม (Public Participation)” และ “ตอนที่ ๔ กลไกการขับเคลื่อน (SEA Administrative Mechanisms)” พบว่า สาธารณชนผู้เป็นหน่วยงานเจ้าของแผนมีความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ SEA ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละโดยเฉลี่ย ๗๒.๖๔ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยมีความรู้ความเข้าใจต่อวิดิทัศน์ตอนที่ ๑ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๐๐ รองลงมาคือ ตอนที่ ๔ (ร้อยละ ๗๕.๕๖) ตอนที่ ๓ (ร้อยละ ๗๓.๐๐) และตอนที่ ๒ (ร้อยละ ๕๘.๐๐) ตามลำดับ

สำหรับการประเมินผลที่ได้จากการนำแนวทาง SEA (พ.ศ. ๒๕๖๓) ไปประยุกต์ใช้โดย สทช. พบว่า SEA มีศักยภาพเพื่อช่วยในการจัดทำแผนแม่บทลุ่มน้ำนำไปสู่การมองในทุกมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของกลุ่มน้ำ ซึ่งจะนำไปสู่การทำแผนปฏิบัติการต่อไป

การประเมินศักยภาพบุคลากรที่ได้ผ่านการฝึกอบรมกับ สทช. ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๓ พบว่าผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่มีการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดหรือสื่อสารในหน่วยงานของตนเอง โดยเฉพาะด้านนโยบายและแผนงาน รวมถึงการนำไปใช้จัดทำแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานต้นสังกัด ตลอดจนนำไปใช้วางแผน และในกระบวนการจ้างที่ปรึกษา

๒) ข้อค้นพบที่สำคัญจากผลการประเมิน

หลังจากได้เรียนรู้จากสื่อแล้ว สาธารณชนบางส่วนยังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) และการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (EIA) นอกจากนี้ หน่วยงานเจ้าของแผนที่กำหนดให้มีการจัดทำ SEA ตามร่างระเบียบฯ ยังมีความเข้าใจในขั้นตอนและกระบวนการจัดทำ SEA ในระดับที่ไม่สูงมาก โดยเฉพาะในขั้นตอนการพัฒนาทางเลือกและการประเมินทางเลือกการพัฒนา ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับนิยามและกระบวนการจัดทำ SEA ผ่านการสร้างภาพกราฟิกหรือสื่อที่เข้าใจง่ายและชัดเจน นอกจากนี้ ในส่วนของการประยุกต์ใช้แนวทาง SEA สทช. ได้เสนอแนะให้แนวทาง SEA ควรมีความอธิบายและตัวอย่างประกอบที่หลากหลายและชัดเจน

๓.๒ การจัดทำ SEA ในพื้นที่นาร่อง

๓.๒.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อนำแนวทาง SEA มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา SEA สำหรับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในพื้นที่นาร่อง คือ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) สระแก้ว และจัดทำรายงาน SEA พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา SEZ ทั้งในระดับนโยบายและระดับแผนของหน่วยงานในระยะต่อไป

๓.๒.๒ วิธีการดำเนินงาน

โครงการติดตามและประเมินผล SEZ สระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ นี้ เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากโครงการติดตามฯ ระยะที่ ๑ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ที่ได้ดำเนินการไว้จนถึงขั้นตอนการจัดทำรายงานการกำหนดขอบเขต อันประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (ในโครงการติดตามฯ ระยะที่ ๒ ปรับแก้เป็นเป้าหมายการพัฒนา) ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และตัวชี้วัด การประเมินข้อมูลฐาน การจัดทำทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น และแผนการมีส่วนร่วมและการสื่อสาร โดยโครงการติดตามฯ ระยะที่ ๒ ได้ดำเนินการในขั้นตอนการพัฒนาทางเลือก การประเมินทางเลือกการพัฒนาของพื้นที่ SEZ สระแก้ว และการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนสำหรับทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสม รวมทั้งการจัดทำรายงาน SEA และการประสานความร่วมมือเพื่อบูรณาการผลการจัดทำ SEA กับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)

โครงการติดตามฯ ระยะที่ ๒ ได้กำหนดให้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง จำนวน ๔ ครั้ง โดยแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เข้าร่วมออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วยหน่วยงานระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น (๒) ผู้แทนภาคประชาชน และ (๓) ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันวิชาการ โดยการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ ๑ ในวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ในรูปแบบออนไลน์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Zoom Meeting) มีผู้เข้าร่วมการประชุม ๖๑ คน มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมความคิดเห็นในการพิจารณาทางเลือกการพัฒนาเบื้องต้น การประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ ๒ และ ๓ ในวันที่ ๒๑ และ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว มีผู้เข้าร่วมการประชุม ๑๐๖ และ ๗๓ คน ตามลำดับ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินทางเลือกการพัฒนา และกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้ ภายหลังจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ที่ปรึกษาโครงการฯ ได้นำความคิดเห็นที่ได้รับไปวิเคราะห์และนำผลการศึกษาและแนวทางการบูรณาการผล SEA เข้ากับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ไปรายงานและรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้มีส่วนได้เสียในการประชุมกลุ่มย่อยฯ ครั้งที่ ๔ ในวันที่ ๘ และ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ในรูปแบบออนไลน์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Zoom Meeting) มีผู้เข้าร่วมการประชุมหารือทั้งสิ้น ๒๑ คน และ ๑๔ คน ตามลำดับ โดยได้ทำการเสนอร่างการผนวกผลของการจัดทำ SEA เข้ากับแผนที่เกี่ยวข้องแก่ผู้มีส่วนได้เสียพิจารณาให้ความเห็น แบ่งการประชุมออกเป็น ๒ ครั้ง ได้แก่ การประชุมหารือร่วมกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ เรื่อง “สรุปผลการจัดทำ SEA การผนวกผลการจัดทำ SEA กับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) และแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ”

๓.๒.๓ ผลสัมฤทธิ์

๑) สรุปผลการจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง

ผลสรุปสำคัญจากการดำเนินโครงการติดตามฯ ระยะที่ ๒ ได้แก่ การทบทวนเป้าหมายการพัฒนาใหม่ของ SEZ สระแก้ว คือ “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วเป็นประตูเชื่อมโยงการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศและประเทศในอนุภูมิภาค ขับเคลื่อนโดยเศรษฐกิจมูลค่าสูง เพื่อเชื่อมโยงกับการพัฒนาในพื้นที่บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน” พร้อมประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และตัวชี้วัดที่เป็นเครื่องมือบอกทิศทางการพัฒนาของประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งพิจารณาจากเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนด ดังตารางที่ ๓.๒-๑

ตารางที่ ๓.๒-๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และตัวชี้วัด

ประเด็นยุทธศาสตร์	วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	ตัวชี้วัด
๑. การพัฒนา SEZ สระแก้ว เพื่อความเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานสู่ความมั่นคงอย่างยั่งยืน	๑) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเพิ่มมูลค่าการลงทุนในพื้นที่ SEZ สระแก้ว	๑) มูลค่าส่งออกผ่านชายแดน จังหวัดสระแก้ว (ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ)
	๒) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและโอกาสด้านพื้นที่อุตสาหกรรมหรือพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ	๒) มูลค่าโครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สกท.) และเริ่มดำเนินการแล้ว และมูลค่าทุนจดทะเบียนของนิติบุคคลจัดตั้งใหม่ (ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ)
	๓) เพื่อสร้างความเชื่อมโยงของระบบโลจิสติกส์ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ (Infrastructure)	๓) จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอุตสาหกรรมเอส (มอก.เอส) (ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม)
	๔) เพื่อสร้างมูลค่าจากห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) แบบครบวงจร	๔) ปริมาณขยะชุมชนที่จัดการถูกต้อง (ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม)
๒. การส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงบนฐานทรัพยากร	๑) เพื่อยกระดับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	๑) มูลค่าผลผลิตของพืชเศรษฐกิจ และสมุนไพรในจังหวัดสระแก้ว (ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ)
	๒) เพื่อส่งเสริมการทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	๒) จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ผ่านเกณฑ์อุตสาหกรรมสีเขียว (ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม)
	๓) เพื่อส่งเสริมและผลักดันการทำเกษตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมาย	๓) จำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) (ตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อม)
๓. การพัฒนาการศึกษา องค์ความรู้ และศักยภาพของประชาชนให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน	๑) เพื่อพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ ความชำนาญและเชี่ยวชาญที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ SEZ สระแก้ว	๑) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจำแนกตามแหล่งรายได้ของลูกจ้าง (ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ)
		๒) จำนวนแรงงานผ่านการฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพแรงงาน (ตัวชี้วัดด้านสังคม)
	๒) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสิทธิประโยชน์ของแรงงานและประชาชนในพื้นที่ SEZ สระแก้วตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วม	๓) จำนวนผู้จบการศึกษาตามระดับการศึกษาและอาชีพ (ตัวชี้วัดด้านสังคม)
		๔) ร้อยละของจำนวนครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) (ตัวชี้วัดด้านสังคม)

หลังจากการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวชี้วัด และการประเมินข้อมูลฐานเพื่อรองรับตัวชี้วัด ได้มีการพัฒนาทางเลือกเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนา SEZ สระแก้ว ซึ่งคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปได้ในการดำเนินงานตามแผนหรือแผนงาน และประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ โดยเฉพาะความสมดุลที่สอดคล้องและตอบสนองต่อวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีผลการพัฒนาทางเลือกแบ่งออกได้เป็น ๔ ทางเลือก ได้แก่

(๑) สภาพตามปกติ (Business-as-Usual: BAU) ซึ่งเป็นการกำหนดเพื่อใช้ในการประเมินเปรียบเทียบกับทางเลือกการพัฒนาด้วยการประเมินข้อมูลฐานด้านต่าง ๆ โดยสภาพตามปกติได้คือ “เป็นประตูเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศและชายแดน ขับเคลื่อนหลักโดยการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อนำทางการเกษตร อุตสาหกรรมการผลิตและบริการ”

(๒) ทางเลือกการพัฒนาที่ ๑ “เป็นประตูเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศและประเทศในอนุภูมิภาค ขับเคลื่อนโดยการพัฒนา ระบบโลจิสติกส์ เกษตรแปรรูป และเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่”

(๓) ทางเลือกการพัฒนาที่ ๒ “เป็นประตูเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศและประเทศในอนุภูมิภาค ขับเคลื่อนโดยการพัฒนา ระบบโลจิสติกส์และอุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ - หมุนเวียน - สีเขียว เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่”

(๔) ทางเลือกการพัฒนาที่ ๓ “เป็นประตูเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศและประเทศในอนุภูมิภาค ขับเคลื่อนโดยการพัฒนา ระบบโลจิสติกส์และกิจกรรมเศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”

การประเมินทางเลือกโดยการวิเคราะห์แบบหลายหลักเกณฑ์ (Multi-Criteria Analysis) ผ่านการเปรียบเทียบรายคู่ (Pairwise Comparison) เพื่อกำหนดค่าน้ำหนักของแต่ละตัวชี้วัด (รวม ๑๑ ตัวชี้วัด รวมทั้ง ตัวชี้วัดเศรษฐกิจ ตัวชี้วัดสังคม และตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อม) ซึ่งค่าน้ำหนักที่ได้ ถูกใช้ร่วมกับการวิเคราะห์ผลกระทบทางเลือกด้วยเมตริกซ์ (Impact Matrix Analysis) ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อประเมินทางเลือกที่เหมาะสม แสดงผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ ๓.๒-๒ ทำให้ได้ทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสม คือ ทางเลือกการพัฒนาที่ ๓ อันเป็นข้อสรุปจากผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับผลประเมินทางเลือกการพัฒนาโดยนักวิชาการและที่ปรึกษาโครงการฯ โดยในทางเลือกการพัฒนาที่ ๓ นั้นจะเน้นการพัฒนา กิจกรรมเศรษฐกิจมูลค่าสูง ครอบคลุมอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยระบบ BCG เป็นทางเลือกการพัฒนาหลักตอบสนองเป้าหมายการพัฒนา อุตสาหกรรมเป้าหมาย อุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ควบคู่กับการพัฒนา กิจกรรมเศรษฐกิจที่มีมูลค่าสูงขึ้น ซึ่งในระยะ ๒ - ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ควรจะทำการสำรวจความต้องการแรงงานเพื่อพัฒนาศักยภาพแรงงานให้มีความพร้อมต่อการพัฒนา กิจกรรมเศรษฐกิจมูลค่าสูง โดยการจัดฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงานระดับต่าง ๆ เช่น หลักสูตรทั้งระยะสั้นและยาวสำหรับการพัฒนาทักษะความรู้ที่ตอบสนองต่ออุตสาหกรรมแปรรูปมูลค่าสูงกับ BCG เป็นต้น และเมื่อทราบทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสมแล้ว ได้มีการนำผลการประเมินผลกระทบในแต่ละด้านมาพิจารณา ร่วมกับข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นจากกระบวนการมีส่วนร่วมที่ คาดหวังให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ไปใช้ประกอบการพิจารณาการจัดทำมาตรการความยั่งยืน เพื่อสนับสนุนมาตรการการพัฒนาต่าง ๆ เพิ่มเติม รวมทั้งเป็นข้อเสนอแนะในการผนวกและบูรณาการกับแผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ของจังหวัดสระแก้วต่อไป

ตารางที่ ๓.๒-๒ ผลการวิเคราะห์ผลกระทบทางเลือกด้วยเมตริกซ์

ผู้ประเมินทางเลือกการพัฒนา	คะแนนจากการประเมินผลกระทบ (ร้อยละ)			
	สภาพตามปกติ	ทางเลือกการพัฒนาที่ ๑	ทางเลือกการพัฒนาที่ ๒	ทางเลือกการพัฒนาที่ ๓
นักวิชาการและที่ปรึกษาโครงการฯ	๑๖.๐๒	๒๒.๔๒	๓๐.๑๒	๓๑.๔๕
ผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว	๑๖.๓๘	๒๕.๗๙	๒๘.๓๔	๒๙.๔๘

จากนั้น ได้มีการจัดทำรายงาน SEA ทั้งสิ้น ๒ ฉบับ คือ รายงานวิชาการ และรายงานฉบับประชาชน ทั้งนี้ ได้มีการนำเสนอผลการจัดทำ SEA ในพื้นที่ SEZ สระแก้ว และแนวทางบูรณาการผล SEA เข้ากับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) เพื่อหารือและรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกับผู้แทนสำนักงานจังหวัดสระแก้วและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และผู้แทนภาคประชาชนและภาคประชาสังคม

๒) ข้อค้นพบที่สำคัญ

จากการดำเนินโครงการติดตามและประเมินผล SEZ สระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระยะเวลา ๒ ปี พบว่า ผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนอาศัยในพื้นที่และเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากแผน ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยได้อย่างต่อเนื่องตลอดในระยะ ๒ ปี อันเนื่องจากการเดินทางที่มีระยะไกล และเงื่อนไขด้านการทำงาน ดังนั้น จึงควรมีการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การลงพื้นที่ การพูดคุยผ่านทางไลน์กลุ่ม เป็นต้น เพื่อชี้แจงความก้าวหน้าของโครงการ พร้อมทั้ง จัดสรรข้อมูล และนำข้อคิดเห็นที่ได้จากการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ มาพิจารณาวิเคราะห์ในโครงการ รูปแบบการดำเนินการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ สร้างความมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมทั้งการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ตลอดโครงการ ความท้าทายในโครงการฯ ระยะที่ ๒ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ อีกประการหนึ่งคือ นโยบายของประเทศ และภูมิภาค มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามบริบทของโลก และประเทศไทย ส่งผลให้ ที่ปรึกษาโครงการมีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนเป้าหมายการพัฒนา ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและตัวชี้วัด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาดำเนินการมาก ดังนั้น จึงควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานรัฐท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ในกรณีที่มีแผนการเปลี่ยนแปลงนโยบายในพื้นที่ ผู้จัดทำ SEA สามารถรับรู้ เตรียมความพร้อม และปรับผลการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายใหม่ได้อย่างทันเวลา

การจัดทำ SEA ในขั้นตอนของการประเมินทางเลือกการพัฒนาและการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนไม่ควรดำเนินการติดกัน เนื่องจากต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์ผลและพัฒนาทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อให้ที่ปรึกษามีเวลาที่เพียงพอที่จะพิจารณาทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด ไม่มองข้ามประเด็นที่สำคัญ โดยประเด็นต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินการพัฒนาตามทางเลือกที่เหมาะสมจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนที่เหมาะสมต่อไป

ผลของการจัดทำ SEA กับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) และแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นกรอบการพัฒนาหนึ่งที่จังหวัดสระแก้วสามารถนำไปใช้งานได้ ซึ่งผล

ที่ได้นั้นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนได้เสียเสนอให้หน่วยงานภาครัฐปรับหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งมีการขัดกันเองระหว่างกฎหมายบางข้อ ข้อบังคับระหว่างหน่วยงาน รวมถึงมาตรฐานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการผ่านหน่วยงานของภาครัฐ

บทเรียนต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษา SEA ของพื้นที่ศึกษานำร่องนี้ เป็นประโยชน์ในการจัดทำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ที่สามารถนำไปใช้กำหนดขั้นตอนการศึกษาของพื้นที่อื่น ๆ และเป็นตัวอย่างให้การศึกษาอื่น ๆ ที่จะใช้กระบวนการ SEA ต่อไป

๓.๓ การจัดทำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

๓.๓.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นตัวอย่างการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) เพื่อรองรับการดำเนินการจัดทำ SEA ของหน่วยงานของรัฐ ที่ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. กำหนดไว้ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕) ที่กำหนดให้ผลักดันการนำแนวทาง SEA จนเกิดมีผลบังคับใช้ทางกฎหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

๓.๓.๒ วิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการทบทวนและประเมินผลการใช้ SEA สำหรับการพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบทของต่างประเทศ จากนั้นนำกรอบงานและขั้นตอนการศึกษา SEA จากแนวทาง SEA มาใช้และปรับปรุงเพิ่มเติมขั้นตอนเฉพาะเจาะจงให้เหมาะสมกับการใช้ SEA สำหรับการวางแผนเชิงพื้นที่ ซึ่งจะครอบคลุมทั้งการจัดทำแผนเชิงพื้นที่ฉบับใหม่และทบทวนปรับปรุงแผนเชิงพื้นที่ที่อยู่ในระหว่างการขับเคลื่อน ตลอดจนครอบคลุมเป้าหมายของการวางแผนเชิงพื้นที่ทั้งเพื่อการพัฒนา และการจัดการเชิงพื้นที่ โดยได้มีการถอดบทเรียนและความรู้จากการศึกษา SEA ในพื้นที่ SEZ สระแก้ว เป็นโครงการศึกษานำร่อง เพื่อใช้ในการพัฒนาจัดทำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ ร่วมกับการประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิดเห็นต่อการปรับปรุงคู่มือ จำนวน ๒ ครั้ง ในวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ในรูปแบบออนไลน์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Zoom Meeting) มีผู้เข้าร่วมการประชุม ๘๙ คน และในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว มีผู้เข้าร่วมการประชุม ๕๐ คน และได้มีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการนำคู่มือ SEA เชิงพื้นที่ ไปปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและความสำคัญของการนำ SEA มาประยุกต์เพื่อการพัฒนา SEZ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องถูกต้องตามหลักการในแนวทาง SEA เชิงพื้นที่ โดยได้มีการฝึกอบรมในวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว มีผู้เข้าร่วมจากหน่วยงานเจ้าของแผน บริษัทที่ปรึกษา สถาบันการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคคลทั่วไป รวมทั้งสิ้น ๖๘ คน

๓.๓.๓ ผลสัมฤทธิ์

๑) สรุปผลการจัดทำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย สารบัญสำคัญทั้งหมด ๓ บท ได้แก่ บทที่ ๑ บทนำ บทที่ ๒ ขั้นตอนการใช้ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ และบทที่ ๓ บทสรุป โดยบทที่ ๒

มีเนื้อหาครอบคลุมวิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการดำเนินงาน รวมไปถึงผลผลิตในแต่ละขั้นตอนของการจัดทำ SEA ๖ ขั้นตอน ตามแนวทาง SEA ฉบับปรับปรุง และขั้นตอนที่เพิ่มเติมอีก ๒ ขั้นตอน รวมทั้งหมด ๘ ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ ๑: การกลั่นกรอง SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๒: การกำหนดขอบเขต SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๓: การพัฒนาทางเลือกเพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๔: การประเมินทางเลือกเพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๕: การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนเพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๖: การรายงานผล SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๗: การบูรณาการผล SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่กับแผนเชิงพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๘: การติดตามตรวจสอบและประเมินผล SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่

๒) ข้อค้นพบที่สำคัญ

การจัดทำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ ควรมีการปูพื้นฐานของกระบวนการศึกษา SEA เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติตามได้โดยทันที ทั้งนี้ คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำ SEA สาขาอื่นได้ อาจมีการปรับเปลี่ยน หรือเสริมขั้นตอนและเทคนิคบางอย่าง โดยยึดแนวทาง SEA และคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ แต่ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนเป็นหลัก และผู้ใช้คู่มือสามารถเลือกวิธีการและเทคนิคในการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับแต่ละขั้นตอน โดยศึกษาวิธีการและเทคนิคเพิ่มเติมได้ในแนวทาง SEA และเอกสารหรืองานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาในเชิงวิชาการสำหรับวิธีการและเทคนิคที่นำมาประยุกต์ใช้ โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความชัดเจนของการมองอนาคตของการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาหรือการจัดการเชิงพื้นที่

สำหรับการจัดฝึกอบรมเชิงวิชาการด้านการนำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ไปปฏิบัติ ซึ่งมีรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการบรรยายบทเรียน กระบวนการกลุ่ม และการฝึกปฏิบัติ โดยมีการถอดบทเรียนและความรู้จากการศึกษา SEA ในพื้นที่นำร่อง SEZ สระแก้ว พบว่า ผลการประเมินความรู้ของผู้รับการอบรมด้วยการทำข้อสอบก่อนและหลังการอบรม แสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากการประเมินองค์ความรู้ด้าน SEA เชิงพื้นที่หลังการอบรม และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเรื่องระยะเวลาในการฝึกอบรมซึ่งสั้นเกินไป ไม่สอดคล้องกับปริมาณเนื้อหาที่มาก และค่อนข้างยากสำหรับผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับ SEA มาก่อน รวมถึงเสนอให้ลดเนื้อหาการบรรยายบทเรียน และให้เพิ่มระยะเวลาเพื่อการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยให้มากขึ้น โดยเสนอว่าอาจมีการขยายระยะเวลาในการอบรมเป็น ๓ ถึง ๕ วัน และควรมีการคัดกรองผู้เข้าร่วมอบรมที่มีองค์ความรู้ด้าน SEA ในระดับหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้น จึงควรมีการจัดทำทำเนียบรุ่น หรือฐานข้อมูลของผู้ที่เคยผ่านการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ SEA เพื่อจัดสรรกลุ่มเป้าหมายให้ตรงวัตถุประสงค์ของการอบรม

๓.๔ การพัฒนาเว็บไซต์

๓.๔.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำเว็บไซต์ให้มีความสมบูรณ์และมีความเป็นอัจฉริยะ เชื่อมต่อกับช่องทางการสื่อสารสาธารณะอื่น ๆ และจัดทำรูปแบบการสื่อสารสองทาง (Interactive) เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการจัดทำ SEA ของประเทศไทย

๓.๔.๒ วิธีการดำเนินการ

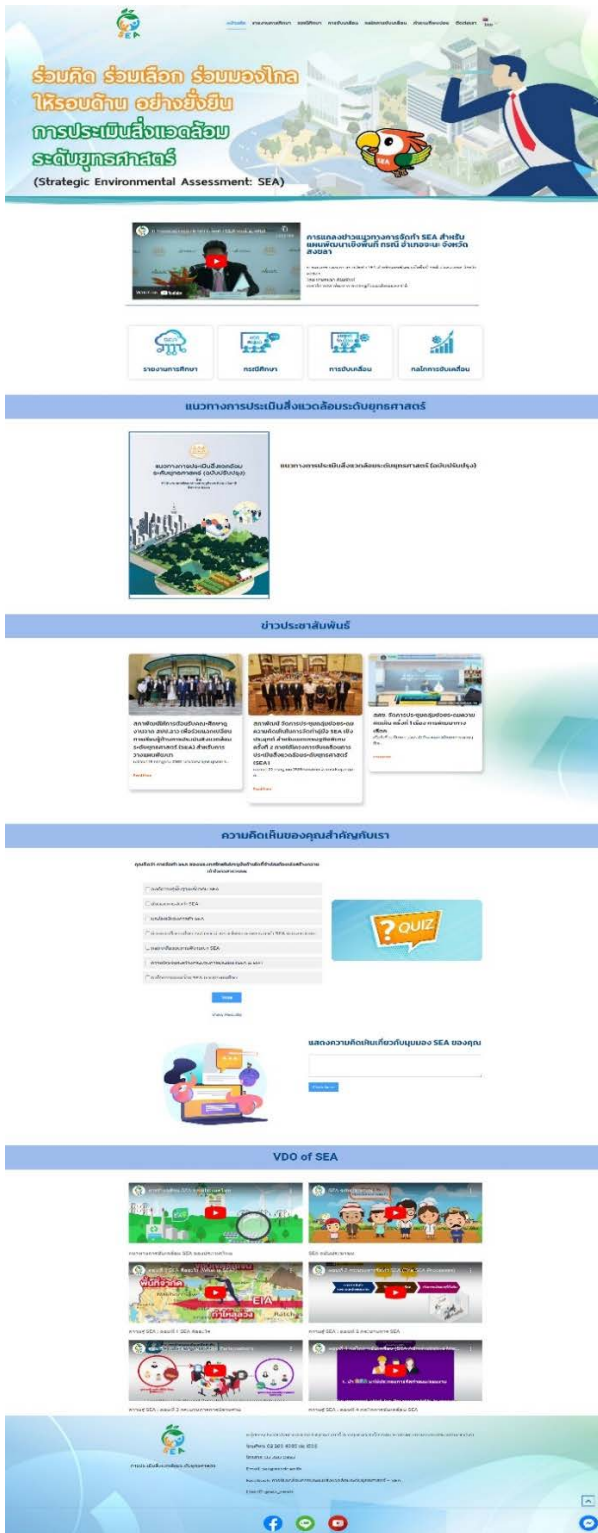
ในการจัดทำระบบจัดเก็บข้อมูลและเว็บไซต์ ได้ดำเนินการออกแบบระบบจัดเก็บข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำ SEA ประกอบด้วย การออกแบบพัฒนาระบบด้วย Web Base Application Technology (Website Responsive) Word Press สอดคล้องตาม Framework และระบบ Platform ของเครื่องแม่ข่ายและเครื่องลูกข่ายของ สศช. รองรับการใช้งานได้กับหลายอุปกรณ์ (Application และ Responsive) กำหนดสิทธิการเข้าใช้งาน คือ ระดับผู้ใช้งานทั่วไป และระดับผู้ดูแลระบบ ระบบจัดเก็บข้อมูลสามารถนำเข้า เพิ่มเติม แก้ไข และเผยแพร่ข้อมูลที่รองรับฟังก์ชันการทำงานต่าง ๆ สืบค้นข้อมูลได้ง่ายสะดวก และรวดเร็ว เชื่อมต่อกับช่องทางสาธารณะอื่น ๆ ได้ เช่น Line Facebook และ YouTube ดำเนินการติดตั้งไว้ที่เครื่องแม่ข่ายของ สศช. โดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบงานในปัจจุบัน

การพัฒนา รูปแบบการสื่อสารสองทาง (Interactive) เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการจัดทำ SEA ของประเทศไทย เป็นช่องทางในการสื่อสารสาธารณะ และรองรับกลไกการขับเคลื่อน SEA โดยเพิ่มเติมรูปแบบการโต้ตอบพร้อมทั้งตอบสนองความสนใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์ สามารถแบ่งปันกิจกรรมเกี่ยวกับ SEA หรือเพิ่มรูปแบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ SEA (Vote) ผ่านเว็บไซต์ได้ในเวลาเดียวกัน เพิ่มรูปแบบการสื่อสารสองช่องทาง (Two-Way Communication) โดยที่เว็บไซต์เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีการโต้ตอบ ให้ข้อมูลย้อนกลับไปมาได้ระหว่างผู้ใช้งานทั่วไปกับเว็บไซต์ นอกจากนี้ ยังจัดทำระบบจัดเก็บข้อมูลโครงการขับเคลื่อนฯ ในรูปแบบการแสดงผลแต่ละเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถเปิดให้ประชาชนสามารถเข้ามาสื่อสาร นำเสนอกิจกรรมที่ตัวเองดำเนินการให้ผู้อื่นได้รับทราบ

๓.๔.๓ ผลสัมฤทธิ์

เว็บไซต์ SEA ของ สศช. มีความสมบูรณ์และมีความเป็นอัจฉริยะ เชื่อมต่อกับช่องทางการสื่อสารสาธารณะอื่น ๆ เช่น Line Facebook YouTube เป็นต้น และจัดทำรูปแบบการสื่อสารสองทาง (Interactive) เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการจัดทำ SEA ของประเทศ เป็นช่องทางในการสื่อสารสาธารณะ และรองรับกลไกการขับเคลื่อน SEA ภายใต้งานระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. โดยพัฒนาระบบประมวลผลให้มีประสิทธิภาพและอัปเดตข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน แสดงดังรูปที่ ๓.๔

เว็บไซต์

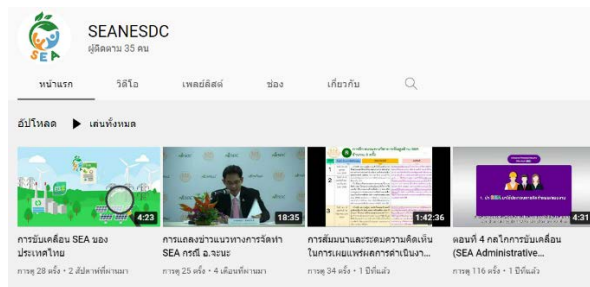
Facebook

Line

Youtube

รูปที่ ๓.๔ ช่องทางการสื่อสารสาธารณะต่าง ๆ

๓.๕ การจัดสัมมนาและการจัดทำวิดิทัศน์

๓.๕.๑ วัตถุประสงค์

การจัดกิจกรรมการขับเคลื่อน SEA มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA และกลไกการขับเคลื่อนงาน SEA แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป

๓.๕.๒ วิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการในส่วนที่สำคัญ ประกอบด้วย (๑) การจัดสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓ ครั้ง และ (๒) การจัดทำวิดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย จำนวน ๒ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ “การขับเคลื่อน SEA ของไทย” และตอนที่ ๒ “คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่”

๑) การจัดสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ

๑.๑) การจัดสัมมนาเชิงวิชาการ เรื่อง การขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ ครั้งที่ ๑ ดำเนินการในหัวข้อ “เหลียวหลัง แลหน้า สู่วิถีใหม่ในการขับเคลื่อน SEA” เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ในรูปแบบออนไลน์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Zoom Meeting) โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งสิ้น ๑๙๗ คน มีกิจกรรมในการดำเนินการจัดสัมมนา ได้แก่ การนำเสนอ สรุปผลการขับเคลื่อน SEA ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ การนำเสนอ แนวทางการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนฯ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ การเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การขับเคลื่อน SEA จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดทำแผน ด้วยกระบวนการ SEA

๑.๒) การสัมมนาเชิงวิชาการ เรื่อง การขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ ครั้งที่ ๒ ดำเนินการในหัวข้อ “ความท้าทายในการเข้าถึงหัวใจการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” ในรูปแบบออนไลน์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Zoom Meeting) เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งสิ้น ๑๙๙ คน โดยมีกิจกรรมในการดำเนินการจัดสัมมนา ได้แก่ การเสวนา ความท้าทายในการเข้าถึงหัวใจSEA โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อย (๑) การพัฒนาและประเมินทางเลือกการพัฒนา และ (๒) เทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมใน SEA และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อความท้าทายใน SEA

๑.๓) การสัมมนาเชิงวิชาการ เรื่อง การขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ ครั้งที่ ๓ ดำเนินการในหัวข้อ “SEA บนเส้นทางความท้าทายใหม่ จากแนวทางสู่การปฏิบัติ” เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุมราชา ๒ อาคาร ๒ ชั้น ๑๑ โรงแรมปรีnce พาเลซ กรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนทั้งสิ้น ๑๑๖ คน โดยมีกิจกรรมในการดำเนินการจัดสัมมนา ได้แก่ การนำเสนอเรื่อง การขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ การบรรยายพิเศษ เรื่อง ความเข้าใจพื้นฐานของ SEA ในบริบทโลกและไทย การเสวนา เรื่อง ประสบการณ์และความท้าทายในการจัดทำแผนพัฒนาด้วยกระบวนการ SEA และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาด้วยกระบวนการ SEA และสรุปผลการสัมมนา

๒) การจัดทำวิทัศน์

การจัดทำวิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน SEA ของไทย จำนวน ๒ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ “การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย” เป็นวิทัศน์ที่มีเนื้อหาประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของการจัดทำ SEA ทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศไทย โดยมุ่งเน้นความเชื่อมโยงของการขับเคลื่อน SEA ของไทยสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยที่ผ่านมา ความสำคัญของ SEA ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หน่วยงานผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อน SEA และกิจกรรมที่ สศช. ได้ดำเนินการในการขับเคลื่อน SEA และตอนที่ ๒ “คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่” เป็นวิทัศน์ที่มีเนื้อหาประกอบด้วย ความหมายของการวางแผนเชิงพื้นที่ ตัวอย่างของแผนเชิงพื้นที่ ความสำคัญและจุดเน้นของการใช้ SEA เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการวางแผนเชิงพื้นที่ ขั้นตอนสำคัญของการประยุกต์ใช้ SEA ร่วมกับการวางแผนเชิงพื้นที่ ซึ่งให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาและประเมินทางเลือกการพัฒนาเชิงพื้นที่

๓) ผลสัมฤทธิ์

๓.๑) สรุปประเด็นสำคัญที่ได้จากการจัดสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ

SEA เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผน ซึ่งมีความยืดหยุ่น ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ช่วยให้มีการวิเคราะห์ที่รอบด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืน โดยการจัดทำ SEA สามารถทำควบคู่ไปกับการวางแผนโดยไม่จำเป็นต้องทำแยกส่วนกันในแต่ละขั้นตอนของการจัดทำแผน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนตั้งแต่เริ่มต้น ควรมีการรับฟังความคิดเห็นหลายช่องทาง และมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ การบังคับใช้ SEA ควรเป็นแนวทางในเชิงการจัดทำแผน เนื่องจาก SEA ไม่ใช่การดำเนินงานในระดับโครงการ แต่เป็นการขับเคลื่อนระดับแผน โดย SEA จะช่วยให้การทำแผนนั้นเป็นการมองในภาพกว้าง และแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของประเทศ และแนวทางการให้การสนับสนุน

อีกหนึ่งประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ คือ การให้ผู้มีส่วนได้เสียที่แท้จริงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ SEA ตั้งแต่เริ่มต้น และให้ความสำคัญกับการบริหารความขัดแย้ง การนำเสนอข้อมูลที่ตรงไปตรงมา ไม่ปิดบังผลกระทบ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ โดยควรมีการพูดคุยหลายรอบ รับฟังความคิดเห็นหลายช่องทาง เปิดโอกาสและไม่ปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งไม่ใช่แค่ประชาชน แต่รวมถึงภาคเอกชน หน่วยงานรัฐ และสถาบันการศึกษา

๓.๒) สรุปผลการจัดทำวิทัศน์

วิทัศน์ตอนที่ ๑ “การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย” มีความยาวประมาณ ๓ นาที มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยต่อหน่วยงานเจ้าของแผน หน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน และประชาชนทั่วไปผู้สนใจในด้าน SEA มีเนื้อหาที่มาจากความสำคัญของการจัดทำ SEA โดยมุ่งเน้นความเชื่อมโยงของการขับเคลื่อน SEA ของไทยสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทยที่ผ่านมา ความสำคัญของ SEA ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หน่วยงานผู้รับผิดชอบ การขับเคลื่อน SEA และกิจกรรมที่ สศช. ได้ดำเนินการในการขับเคลื่อน SEA แสดงดังรูปที่ ๓.๕-๑ และ วิทัศน์ตอนที่ ๒ “คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่” มีความยาวประมาณ ๔ นาที มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการใช้คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนและแผนงานที่ต้องจัดทำ SEA สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นวิทัศน์ที่มีเนื้อหาประกอบด้วย ความหมายของการวางแผนเชิงพื้นที่ ตัวอย่างของแผนเชิงพื้นที่ ความสำคัญและจุดเน้นของการใช้ SEA เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการวางแผนเชิงพื้นที่ ขั้นตอนสำคัญของการประยุกต์ใช้ SEA ร่วมกับการวางแผนเชิงพื้นที่ ซึ่งให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัดของพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาและประเมินทางเลือกการพัฒนาเชิงพื้นที่ แสดงดังรูปที่ ๓.๕-๒

รูปที่ ๓.๕-๑ ตัวอย่างวิทัศน์ ตอนที่ ๑ “การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย”

รูปที่ ๓.๕-๒ ตัวอย่างวิดิทัศน์ ตอนที่ ๒ “คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่”

๓.๖ การอบรมด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้วย SEA

๓.๖.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนด้วยกระบวนการ SEA พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้หลักการ เครื่องมือ และเทคนิคสำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนด้วยกระบวนการ SEA ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากภาคส่วน

๓.๖.๒ วิธีการดำเนินงาน

ดำเนินการจัดการฝึกอบรมด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้วย SEA จำนวน ๒ วัน ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ณ โรงแรมปรินซ์ พาเลซ กรุงเทพมหานคร โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน ๓๒ คน จาก ๑๖ หน่วยงาน ซึ่งเป็นหน่วยงานเจ้าของแผนที่กำหนดให้มีการจัดทำ SEA ตามร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ดำเนินการอบรมควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการด้วยการใช้กรณีศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อให้สามารถเข้าใจในเนื้อหาความรู้ได้ง่ายขึ้น การฝึกอบรมแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ การบรรยายบทเรียน และการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ทั้งนี้ รูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ จำลองผ่านขั้นตอนของ SEA ซึ่งการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติดังกล่าวจะมีการแบ่งผู้เข้าอบรมออกเป็น ๒ กลุ่ม มีผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์เป็นวิทยากรประจำกลุ่ม กลุ่มที่ ๑ รับผิดชอบเป็นผู้ศึกษา SEA และกลุ่มที่ ๒ รับผิดชอบเป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยการเรียนรู้ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ใช้กรณีศึกษาของการจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

๓.๖.๓ ผลสัมฤทธิ์

๑) สรุปผลการฝึกอบรม

ผลลัพธ์หลังการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นจากการอบรมด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดทำ SEA และได้ถอดบทเรียนจากการฝึกอบรมในการใช้รูปแบบ เครื่องมือ และเทคนิค วิธีการที่วิทยากรใช้ในการฝึกอบรมขั้นตอนกระบวนการ SEA ที่หลากหลาย และสรุปรายละเอียดขั้นตอนการอบรม เพื่อใช้ในการปรับปรุงการจัดอบรมในครั้งต่อไป

๒) ข้อค้นพบที่สำคัญ

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการจัดการอบรมด้านกระบวนการมีส่วนร่วมของการจัดทำ SEA พบว่า การแบ่งผู้เข้ารับการอบรมออกเป็นสองกลุ่ม และมีวิทยากรสองท่าน อาจมีรูปแบบ เทคนิค วิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรมที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม แต่มีผลผลิตสุดท้ายที่ได้รับเหมือนกัน ได้ฝึกทดลองปฏิบัติจริง บนชุดข้อมูลจริงเหมือนกัน และดำเนินการอบรมกระบวนการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนหลักเดียวกัน ได้แก่ การกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือกการพัฒนา การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน และการบูรณาการผลลัพธ์ SEA เข้าสู่กระบวนการจัดทำแผน อย่างไรก็ตาม การอบรมมีระยะเวลาสั้นเกินไป เนื่องจากผู้เข้าอบรมต้องเรียนรู้กระบวนการและขั้นตอน รวมถึงข้อมูลของพื้นที่ศึกษาที่มีรายละเอียดมาก จึงควรมีการเพิ่มระยะเวลาสำหรับการจัดอบรมในครั้งต่อไป

๔. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๔.๑ บทสรุป

บทสรุปของการดำเนินงานภายใต้โครงการนี้ในแต่ละกิจกรรมสามารถตอบสนองต่อภารกิจด้าน SEA ของ สศช. ดังสรุปในตารางที่ ๔.๑ ทั้ง (๑) การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง (๒) การพัฒนาแนวทาง SEA ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ (๓) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการ และ (๔) การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA เพื่อสนับสนุนหน่วยงานเจ้าของแผน

กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโครงการขับเคลื่อนฯ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนอย่างครบถ้วนตามจุดมุ่งหมาย ล้วนแต่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาการขับเคลื่อน SEA ทั้งนี้ ที่ปรึกษาโครงการฯ ได้ประมวลบทเรียนจากทุกกิจกรรม สังเคราะห์ขึ้นจากผลผลิต ประสพการณ์ องค์ความรู้ และความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ออกมาเป็นข้อเสนอในการขับเคลื่อน SEA ของไทย และข้อเสนอในการปรับปรุงแนวทาง SEA ดังแสดงในหัวข้อต่อไป

ตารางที่ ๔.๑ ความสัมพันธ์ของกิจกรรมของโครงการ และภารกิจด้าน SEA ของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภารกิจหลัก	เป้าหมาย	กิจกรรม
๑. การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ SEA ให้แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่อง	จัดสัมมนาเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงาน SEA ของประเทศ และการจัดทำวิดิทัศน์	(๑) วิดิทัศน์ ตอนที่ ๑: การขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย (๒) วิดิทัศน์ ตอนที่ ๒: คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ (๓) การจัดสัมมนาเชิงวิชาการ ครั้งที่ ๑ ในหัวข้อ “เหลียวหลัง แลหน้า สู่มหาภัยในการขับเคลื่อน SEA” (๔) การจัดสัมมนาเชิงวิชาการ ครั้งที่ ๒ ในหัวข้อ “ความท้าทายในการเข้าถึงหัวใจการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์” (๕) การจัดสัมมนาเชิงวิชาการ ครั้งที่ ๓ ในหัวข้อ “SEA บนเส้นทางความท้าทายใหม่ จากแนวทางสู่การปฏิบัติ”
	พัฒนาเว็บไซต์ SEA ของ สศช. ให้มีความสมบูรณ์ และมีความเป็นอัจฉริยะ	(๖) เว็บไซต์ SEA ที่มีความเป็นอัจฉริยะ
๒. การพัฒนาแนวทาง SEA ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศ	จัดทำ SEA ในพื้นที่ นำร่องให้แล้วเสร็จกระบวนการ ได้แก่ การพัฒนาทางเลือก การประเมินทางเลือกการพัฒนาของพื้นที่ SEZ สระแก้ว การกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืนสำหรับทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสม การจัดทำรายงาน SEA และการประสานความร่วมมือเพื่อบูรณาการผลการจัดทำ SEA กับแผนพัฒนาจังหวัดสระแก้ว ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)	(๑) การจัดทำ SEA ในพื้นที่นำร่อง: โครงการติดตามและประเมินผลเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
	จัดทำคู่มือ SEA เชิงประยุกต์ จำนวน ๑ สาขาหรือพื้นที่	(๒) คู่มือ SEA เชิงประยุกต์: คู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่
๓. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการ	จัดอบรมกระบวนการ หรือขั้นตอนของ SEA ให้หน่วยงานที่ต้องจัดทำแผนพัฒนาด้วย SEA	(๑) การอบรมด้านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้วย SEA
		(๒) การฝึกอบรมเชิงวิชาการด้านการนำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ ไปปฏิบัติ
๔. การพัฒนากลไกการขับเคลื่อน SEA	จัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทยและปรับปรุงแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔)	(๑) ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อน SEA ของไทย
		(๒) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแนวทาง SEA
		(๓) การดำเนินงาน และการศึกษาเพิ่มเติมระยะต่อไป

๔.๒ ข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

จากผลสรุปความก้าวหน้าของการขับเคลื่อน SEA จนถึงปัจจุบัน (กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕) และบทเรียน ข้อค้นพบจากการดำเนินโครงการขับเคลื่อนฯ ของ สศช. ต่อเนื่องทุกปี ที่ปรึกษาโครงการฯ ได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญในการขับเคลื่อน SEA ของประเทศไทย และสังเคราะห์ข้อเสนอแนะที่สำคัญเร่งด่วนต่อภารกิจหลักทั้ง ๔ เรื่องของ สศช. ทั้งสิ้น ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่ ๑) องค์กรและกฎหมายด้านการขับเคลื่อน SEA ๒) การพัฒนาแนวทาง SEA และคู่มือ SEA (ได้แก่ คู่มือ SEA สำหรับการจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการทรัพยากรป่าไม้ การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง และภาคส่วนพลังงาน) และ ๓) บุคลากรด้าน SEA สรุปดังนี้

๔.๒.๑ องค์กรและกฎหมายด้านการขับเคลื่อน SEA

เนื่องจากกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ คือระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. ดังนั้น การผลักดันกลไกการบังคับใช้ระเบียบฯ จึงส่งผลให้การดำเนินการด้าน SEA เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านการกำกับดูแลของคณะกรรมการระดับชาติ แนวทาง SEA และคู่มือ SEA ของประเทศ โดยพบว่าประเด็นที่จำเป็นต้องพิจารณาและผลักดันให้เกิดการดำเนินงานเพื่อรองรับและสนับสนุนการบังคับใช้ระเบียบฯ ในอนาคต ได้แก่

๑) การแต่งตั้ง กำหนดหน้าที่ และอำนาจของคณะกรรมการ ๒ คณะ ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) ได้แก่ คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและการมีส่วนร่วม และคณะอนุกรรมการด้านการติดตามประเมินผลและพัฒนากลไก SEA เพื่อส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงาน SEA ของทุกหน่วยงาน และส่งเสริมประสิทธิภาพของกลไกการทำงานของอนุกรรมการฯ ให้ปฏิบัติหน้าที่และใช้อำนาจได้ โดยเสนอให้มืองค์ประกอบจากคณะบุคคลที่มีมุมมองที่หลากหลายต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนมีคุณสมบัติและประสบการณ์ที่จะส่งเสริมประสิทธิผลและคุณภาพของ SEA

๒) การศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับโครงสร้างองค์กรของ สศช. ที่จะรับหน้าที่และภารกิจ เป็นฝ่ายเลขานุการ ของคณะกรรมการฯ และคณะอนุกรรมการฯ SEA เพื่อให้มีอัตรากำลังเพิ่มขึ้นเพียงพอต่อหน้าที่ภารกิจที่ระบุไว้ในระเบียบฯ และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของ สศช. ให้มีความรู้ด้าน SEA และการจัดทำแผน เพื่อทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (กสย.) และต้องมีหน้าที่และอำนาจ ในการศึกษา วิเคราะห์ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลและข้อคิดเห็นที่สนับสนุน กสย. ตลอดจนต้องติดตามประเมินผลการดำเนินงาน SEA ของหน่วยงานต่าง ๆ และวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และเสนอแนวทางการแก้ไข โดยเสนอให้มีการจัดทำรายงานผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับโครงสร้างองค์กร ระบุความเป็นไปได้ตามหลักวิชาการที่จะเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ดูแล SEA และหัวข้ออบรมเกี่ยวกับ SEA เพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรของ สศช. ที่สนับสนุนการดำเนินงานด้าน SEA ของ สศช. ตัวอย่างเช่น กองยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของ สศช. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน SEA ในปัจจุบัน มีเจ้าหน้าที่ดูแลด้าน SEA ทั้งสิ้น ๕ คน เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ภายใต้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเจ้าหน้าที่ ๙ คน ซึ่งมีลักษณะกรอบการดำเนินงานคล้ายกับกองยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากที่ระเบียบฯ มีผลบังคับใช้ ดังนั้น จึงอาจเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการเพิ่มอัตรากำลังภายใน สศช.

ในอนาคต ทั้งนี้ การปรับโครงสร้างองค์กรรองรับการดำเนินงานด้าน SEA ของ สศช. ควรตัดสินใจภายหลังที่มีรายงานผลการศึกษาคือความเป็นไปได้

๔.๒.๒ การพัฒนาแนวทาง SEA และคู่มือ SEA

การปรับปรุงและพัฒนาแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) และคู่มือ SEA ให้มีประสิทธิภาพและนำไปปฏิบัติได้โดยสะดวก เพื่อเตรียมความพร้อมและสามารถรองรับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทาง SEA ไปประยุกต์และใช้ในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยหน่วยงานต่าง ๆ และผู้สนใจที่ได้นำแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓ก) และแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) ไปใช้ในการศึกษา SEA ของการจัดทำแผนประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ให้ความเห็นต่อผลลัพธ์ที่นำไปใช้ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ สศช. นำมาพิจารณาปรับปรุงเนื้อหา ขั้นตอน วิธีการ เทคนิค และนำมาเป็นตัวอย่างบทเรียน ในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยประเด็นข้อเสนอแนะซึ่งควรนำไปพิจารณาในการปรับปรุงแนวทาง SEA เพิ่มเติม ได้แก่

บทที่ ๓ กระบวนการและขั้นตอนการจัดทำแผน

๑) ในภาพรวมของกระบวนการในแต่ละหัวข้อยังไม่มี การสรุปประเด็นสำคัญจำเป็นต้องมี หรือขาดไม่ได้ในแต่ละกระบวนการ จึงควรเพิ่มในเนื้อหาเป็นรายการสรุปประเด็นสำคัญในตอนท้ายของขั้นตอน การกลั่นกรอง การกำหนดขอบเขต การพัฒนาและประเมินทางเลือก และการกำหนดมาตรการเพื่อความยั่งยืน

๒) ขั้นตอนการกำหนดและคัดเลือกตัวชี้วัดยังไม่ชัดเจน จึงควรมีการทบทวนและปรับปรุง เพิ่มเติมรายละเอียดในขั้นตอนการกำหนดตัวชี้วัด ถึงแม้ว่าแนวทาง SEA (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๔) ระบุถึงคำจำกัดความของตัวชี้วัดที่ดี จำนวนตัวชี้วัดที่เหมาะสม และตัวอย่างของ ตัวชี้วัดรายสาขา อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวควรเพิ่มข้อควรพิจารณาในการคัดเลือกตัวชี้วัด การระบุขอบเขตและวิธีการวัดของแต่ละตัวชี้วัด และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด เพื่อนำไปใช้ได้ เหมาะสมสำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ การประเมินข้อมูลฐาน และการพิจารณาทางเลือก

๓) ยังไม่มีการกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบรายงานการกำหนดขอบเขต จึงควรมี การเพิ่มองค์ประกอบหรือหัวข้อที่ควรมีในรายงานการกำหนดขอบเขตให้ชัดเจน

บทที่ ๔ กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำ SEA และการจัดทำแผน

๑) ภาพรวมของกระบวนการในแต่ละหัวข้อยังไม่มี การสรุปประเด็นสำคัญจำเป็นต้องมี หรือขาดไม่ได้ในแต่ละกระบวนการ จึงควรเพิ่มในเนื้อหาเป็นรายการสรุปประเด็นสำคัญโดยย่อในตอนท้ายของ ขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย

๒) ขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย ยังไม่ได้ระบุหรือชี้ให้เห็นประโยชน์ ความจำเป็น และประสิทธิผลที่ได้จากการจัดทำแผนสื่อสารและการมีส่วนร่วม จึงควรปรับปรุงเนื้อหาในหัวข้อการวิเคราะห์ ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) สำหรับขั้นตอนการจัดทำแผนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมให้เข้าใจ ง่ายขึ้น พร้อมทั้งแสดงประโยชน์ และประสิทธิผลที่ได้จากการจัดทำแผนการสื่อสารและการมีส่วนร่วม โดย ควรเพิ่มการพิจารณาระดับการให้ของข้อมูลและระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียของแต่ละกลุ่มในแต่ละ

ขั้นตอนการจัดทำ SEA และเพิ่มคำแนะนำหรือตัวอย่างแบบฟอร์มแผนการสื่อสารและการมีส่วนร่วมที่สามารถระบุความเชื่อมโยงของการระบุความสำคัญของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ระดับการสื่อสารที่ควรใช้ ระยะเวลาและความถี่ที่ควรสื่อสาร เนื้อหาและวิธีการที่ใช้ในการสื่อสารอย่างเหมาะสม และการติดตามความก้าวหน้าและสำเร็จของการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

สำหรับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ SEA เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่ การทดลองนำคู่มือ SEA เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๕) ไปใช้กับการศึกษา SEA สำหรับการพัฒนาเชิงพื้นที่ การศึกษาและพัฒนาคู่มือ SEA เชิงประยุกต์อื่น ๆ สำหรับหน่วยงานเจ้าของแผน ซึ่งประกาศรายชื่อตามประเภทแผนในระเบียบฯ และการศึกษาและพัฒนาคู่มือหรือแนวทางต่าง ๆ ของ SEA

๔.๒.๓ บุคลากรด้าน SEA

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้าน SEA เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้ระเบียบฯ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อน SEA โดยมีข้อเสนอแนะที่ควรดำเนินการแบ่งตามกลุ่มเป้าหมาย ๓ กลุ่มหลักสรุปดังนี้

๑) หน่วยงานภายใน สศช.

การจัดอบรมเพิ่มเติมสำหรับหน่วยงานภายใน สศช. ที่จะต้องเป็นผู้พิจารณาหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการ SEA เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานมีความรู้ความเข้าใจด้าน SEA ได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกอบรมจะแบ่งหลักสูตรออกเป็น ๒ ส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับหน้าที่ของบุคลากรภายในแต่ละกองของ สศช. ได้แก่ หลักสูตรสำหรับเจ้าหน้าที่กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ราชการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหลักสูตรสำหรับเจ้าหน้าที่กองอื่น ๆ ใน สศช. ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ที่ปรึกษาโครงการ ได้ระบุตัวอย่างหลักสูตรที่ควรนำมาพิจารณาในบทที่ ๘

๒) หน่วยงานภาครัฐเจ้าของแผน

การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ของหน่วยงานเจ้าของแผน ด้วยการต่อยอดศักยภาพของบุคลากรที่เคยผ่านการฝึกอบรมจากหลักสูตรของ สศช. เพื่อให้มีขีดความสามารถในการจัดทำ SEA ซึ่งได้ประกาศรายชื่อแผนตามระบุในระเบียบฯ โดยการฝึกอบรมควรประกอบด้วยประเด็นหรือเนื้อหาสำคัญ เช่น ขั้นตอนการจัดทำ SEA ตามแนวทาง SEA แนวทางการประยุกต์กระบวนการ SEA อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณและเวลา ความสำคัญของการเชื่อมโยงผลลัพธ์ SEA กับกระบวนการตัดสินใจเพื่อปรับปรุงผลลัพธ์ของกระบวนการวางแผน เป็นต้น

๓) สถาบันการศึกษา และบริษัทที่ปรึกษา

การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถาบันการศึกษา และบริษัทที่ปรึกษาที่จะเป็นองค์กรที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานเจ้าของแผนให้ดำเนินการศึกษาและจัดทำ SEA เพื่อสนับสนุนให้แต่ละองค์กรมีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการ SEA และเพิ่มขีดความสามารถในการจัดทำ SEA ให้สอดคล้องตามแนวทาง SEA โดยการฝึกอบรมควรประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ เช่น ขั้นตอนการจัดทำ SEA ตามแนวทาง

SEA การจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน SEA อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อต่อยอดเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรสำหรับดำเนินกระบวนการ SEA เป็นต้น

๔.๒.๔ การดำเนินงาน และการศึกษาเพิ่มเติมระยะต่อไป

งานวิจัยด้าน SEA เป็นหนึ่งในส่วนสำคัญที่จะทำให้ SEA มีพัฒนาการและความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรมีการนำผลการศึกษา SEA จากโครงการต่าง ๆ รวมถึงการทบทวนการจัดทำ SEA ในประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา โดยการส่งเสริมให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ SEA ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ เพื่อสร้างการรับรู้และการยอมรับถึงความก้าวหน้าของงานทางด้าน SEA ในประเทศไทยและในระดับสากล

สำหรับประเด็นที่ควรมีการศึกษา และต่อยอดเป็นงานวิจัยร่วมกับสถาบันการศึกษา เพื่อศึกษาข้อมูลทางวิชาการเพื่อนำผลการศึกษาไปปรับปรุงการขับเคลื่อน SEA ในระยะยาว ได้แก่

๑) การจัดทำ SEA เช่น การพัฒนาเครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางเลือก โดยเฉพาะผลกระทบสะสม (Cumulative Impact) จากกลุ่มมาตรการเพื่อความยั่งยืนที่ระบุในแผน และการพัฒนาวิธีการผนวกผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ในทางเลือกการพัฒนาต่าง ๆ ในระยะยาว เพื่อเป็นปัจจัยหนึ่งในการคัดเลือกทางเลือกที่เหมาะสม เป็นต้น

๒) การมีส่วนร่วม เช่น การศึกษาและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงาน SEA ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เป็นต้น

๓) การติดตามประเมินผล SEA เช่น การศึกษาและถอดบทเรียนจากการประยุกต์ใช้ SEA กับการจัดทำแผนประเภทต่าง ๆ และการศึกษาประโยชน์จากการประยุกต์ใช้ SEA กับ แผน มีประโยชน์กว่าการไม่นำ SEA มาใช้อย่างไร เป็นต้น

บรรณานุกรม

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๑. **แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๓ก. **แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๓ข. **คู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ฉบับประชาชน**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๔. **แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง)**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๕. **คู่มือการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อการวางแผนเชิงพื้นที่**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.